

רמז בבא בתרא דף עד עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום חמישי)

וְיָגֵנוּ אֶתְּרֵךְ – והיו שוכבים על גבם ופניהם כלפי מעלה. וְהָיוּ
 וְקִיפָא בְּרִיבִיהּ דְּחַד מִיֵּינְהוּ – וברכיו של אחד מאותם מתי מדבר
 היה זקוף כלפי מעלה, וְעִילָא מִיֵּיעָא תוּתִי בְּרִיבִיהּ כִּי רִבִּינָא וְנָמְלָא
 וְזִקְיָא רוממיה וְלֹא נָנַע בִּיהּ – והיה אותו סוחר מהלך תחת ברכי
 המת כשהוא רוכב על גמל ורומחו בידו, ועם זאת לא היה נוגע
 בברכיו מחמת גבוהו.
 מוסיף רבה: שְׂפָקִי חָדָא קְרָנָא דְּתַבְלָתָא דְּחַד מִיֵּינְהוּ – חתכתי כנף
 אחד מהטליתות של מתי המדבר כדי לעיין בה איך היתה עשויה
 וכמה חוטים יש בה, וכשרציתי להמשיך בדרכי, לֹא הָיוּ מִסְתַּגִּי לִן
 – הבהמה שרכבתי עליה מיאנה ללכת ולא זזה ממקומה. כשראה
 זאת אותו סוחר ישמעאלי, אָמַר לִי, דְּלָמָּא שְׂקָלָת מִיְדִי מִיֵּינְהוּ –
 שמא לקחת חפץ כלשהו מאותם מתיים ומחמת כן הבהמה ממאנת
 ללכת, אֲהָרִידִי – תחזיר את מה שלקחת ולאחר מכן הבהמה תלך
 לדרכה. דְּגַמְרִי – קבלה בדינו, דְּמָאן דְּשָׁקִיל מִיְדִי מִיֵּינְהוּ לֹא
 מִסְתַּגִּי לִי – שמי שלוקח מהם דבר לא יכול להמשיך בדרכו עד
 שמחזירו. אֲוִלִי אֲהָרִידִיתִי, וְתָרִד מִסְתַּגִּי לִן – החזרתי את הכנף
 שלקחתי, ושוב יכלנו ללכת. כִּי אֲתָאִי לְקַמְיָה דְּרַבְּנָן – כשבאתי
 לפני החכמים וסיפרתי להם מעשה זה, אָמְרוּ לִי, כָּל מִי שִׁשְׁמוֹ
 אֲבָא, חָמְרָא – הרי הוא שוטה כחמור. וְכָל מִי שְׁהוּא בְּרַב בְּרַחֲנָה,
 סִיכָמָא – שוטה. שהרי לֹאֵא הִלְכָתָא דְּרַבִּיתָּהּ הָכִי – עבור איזה ביורר
 הלכה לקחת את הכנף, הֲלֹא לְמִידַּע – בכדי לדעת אִי הִלְכָה בְּבִית
 שְׂמָאִי שנותן בכנף ארבעה חוטים, אִי הִלְכָה בְּבִית הֲלָל שנותן בכנף
 שלשה חוטים, ואם כך, לפני שהחזרת את הכנף למקומו אִיֵּיעָא לָךְ
 לְמִיֵּינְי חוּטִין וְלְמִיֵּינְי חוּלִיּוֹת – היה עליך למנות כמה חוטים וכמה
 חוליות יש בו בכדי לדעת את ההלכה, ומדוע איפה החזרת את
 הכנף ללא שבדקת.
 עוד אמר לי אותו סוחר ישמעאלי, תָּא אֲחִיו לָךְ – בא ואראה לך
 את הַר סִינִי. אֲוִלִי – הלכתי יחד עמו להר סיני, וְהוּאִי דְּתַרְדָּא לִי
 עֲקֵרָא וְקִינָא כִּי חָמְרִי תוֹרֵרִי – וראיתי שיש סביב להר עקרבים
 העומדים כחמורים לבנים. וְשִׁמְעִיתִי בַּת קוֹל שְׂאוּמֶרֶת, אוֹי לִי
 שְׁנַשְׁבַּעְתִּי להגלות את בני ישראל בגלות, וְעָבְשׁוּ שְׁנַשְׁבַּעְתִּי, מִי
 מִפְּרִי לִי. כִּי אֲתָאִי לְקַמְיָה דְּרַבְּנָן – כשבאתי לפני החכמים וסיפרתי
 להם מעשה זה, אָמְרוּ לִי, כָּל מִי שִׁשְׁמוֹ אֲבָא, חָמְרָא – הרי הוא
 שוטה כחמור. כָּל מִי שְׁהוּא בְּרַב בְּרַחֲנָה, סִיכָמָא – שוטה. לפי
 שְׁהָה לָךְ לִזְמַר מוֹפֵר לָךְ – היה לך להפר שבועה זו ובכך יוכלו בני
 ישראל להיגאל מהגלות. ברם מסיפה הגמרא את טעמו של רבה
 בר בר חנה שלא אמר 'מופר לך', וְהוּא סָבֵר, דְּלָמָּא שְׁבֻעָתָא דְּמִבְּבֹל
 הוּא – שמה מה ששמע 'אוי לי שנשבעתי' אין הכוונה על שבועה
 זו של הגלות, אלא על השבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא שלא
 יביא עוד את המבול על הארץ, ושבועה זו לא רצה רבה להפר
 כדי שלא יחריב את העולם במבול. וְאִילוּ רַבְּנָן סוּבְרִים שְׂאֵם בֵּן –
 אם הכוונה על שבועת המבול, 'אוי לי' לָמָּה, אלא על כרחך
 כוונתו על שבועת הגלות, והצטער על שכלב שבכל צרתו לו
 צר, ואם כן היה לו לרבה להפר את השבועה.
 עוד אמר לי הסוחר הישמעאלי, תָּא אֲחִיו לָךְ בְּלוּעִי דְּקַרְחָ – בא
 ואראה לך את המקום שנבלעו עד עדת קרח. וְהוּאִי תְּרִי מִיֵּינְי וְהָיוּ

קָא מִפְּקִי קוּמְרָא – וראיתי שני בקעים באדמה, ויצא מהם עשן
 מחמת חום הגיהנום. שְׂקָלָא נִכְבָּא דְּעִמְרָא וְאִמְשִׁינָה בְּמִיָּא – לקח אותו
 סוחר גיזת צמר ושרה אותה במים, וְדַעֲצִיתָהּ בְּרֹאשָׁה דְּרוּמְחָא
 וְעִילָיהּ הָתָם – ונעץ את הגיזה הרטובה בראש רומח והכניס את
 זה באותם בקעים, וְכִי אִפִּיק הָיוּ אִתְּרָךְ אֲחִירִיכִי – וכשהוציא את
 הרומח היה הצמר חרוך מרוב האש וחום הגיהנום, וזאת על אף
 שהיתה הגיזה רטובה ושריה במים. הוסיף אותו סוחר ואמר לי,
 אֲצִית מָאִי שְׂמַעְתִּי – הסכת ושמע את הקול שנשמע מאותו מקום,
 וְשִׁמְעִיתִי דְּהָיוּ אֲמְרִין – ושמעתי שהיו אומרים, מִשָּׁה וְתוֹרְתוֹ אֲמַת
 וְהָן וְ-ואנחנו בְּדִאִין. אָמַר לִי אותו סוחר, שִׁכְבַּר נִיסָה וּבִדְק כְּמָה
 פעמים וראה שְׂכָל תַּלְתִּין יוֹמִי וְ-בכל ראש חודש וְתוֹרְתוֹ אֲמַת וְ-בכל
 לְחָכָא בְּקִשְׁרָא בְּקָלְחָת – מחזיר אותם הגיהנום ומהפך אותם למקום
 זה בדרך שמהפכים בשר ברוד כדי שיתבשל מהר, וְאָמְרִי הָכִי –
 והם אומרים כך, מִשָּׁה וְתוֹרְתוֹ אֲמַת וְהָן בְּדִאִין.
 עוד אמר לי הסוחר הישמעאלי, תָּא אֲחִיו לָךְ הִכָּא דְּנִשְׁכִּי אֲרַעָא
 וְדִקְיָא אֲהָרִידִי – בא והראה לך מקום גבוה, בו נוקשים ומתחברים
 הארץ עם הרקיע זה בזה. וכשהביא אותי למקום זה ראיתי שעשוי
 כמין חלונות חלונות, שְׂקָלְתָא לְסִילְתָּא – גטלתי את סל הלחם
 שלי, וְאֲתַנְתָּא בְּכוּנָתָא דְּרַבְּנָאִי – והנחתי אותו בחלון הרקיע,
 אֲרַבְּלִינָא – עד שסימתי להתפלל, בְּעִינִיהּ וְלֹא אֲשַׁבְּחֶיהָ –
 חיפשתי את הסל ולא מצאתי. אֲמִינָא לִי – אמרתי לאותו סוחר
 ישמעאלי, אִיבָא נִבְּיָא הָכָא – האם יש גנבים במקום זה והם לקחו
 את הסל. אָמַר לִי, תָּאִי נִלְגָּא דְּרַבְּנָאִי הוּא דְּתָרִד – גלגל הרקיע
 הוא שסובב בכל יום ויום, וחלון זה שהנחת בו את הסל במקום
 אחר הוא, נָפֵר עַד לְמָחָר הָכָא וּמִשְׁבַּחַת לָהּ – תמתין עד מחר בעת
 הזאת שיחזור הגלגל לכאן, ותמצא את הסל.
 רבי יוחנן מִשְׁתַּעֵי – סיפר, וְיִמְנָא תָּא הָיוּ קָא אֲוִלִין בְּסִפְיָתָא –
 פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וְהָיוּ דְּהָיוּ בְּכוּרָא דְּאִשְׁקִיָּה
 לְרִישִׁיהּ מִיָּמָא – וראיתי דג שהוציא ראשו מהמים, וְדִמְרִין עֵינֵיהּ
 בְּתֵרִי סִיחִיר – וכל עין דמתה לירח מאיר, וְנִפְשִׁין מִיָּא מִתְּרִי וְיִמְיָה
 וניתנו מים משני נחיריו, בְּתֵרִי מְכִיר דְּסוּרָא – כשני נהרות
 שבסורא.
 רב ספרי מִשְׁתַּעֵי – סיפר, וְיִמְנָא תָּא הָיוּ קָא אֲוִלִין בְּסִפְיָתָא –
 פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וְהָיוּ דְּהָיוּ בְּכוּרָא דְּאִשְׁקִיָּה
 לְרִישִׁיהּ מִיָּמָא – וראיתי דג שהוציא ראשו מהמים, וְהָיוּ לִי קֶרְנִי
 הִיוּ לוֹ קֶרְנִים, וְחִקִּי עֲלִיהּ – וחקוק עליהם, אָנָּא בְּרִיהּ קִלְחָ שְׁבִים
 אני מהדגים הקטנים שבים, וְהָיוּ תַלְתִּי מִיָּא פִּרְסִי – וגודלי
 שלש מאות פרסאות, וְאֲוִלִין לְפִיָּא לְרִיתִין – ואני הולך לפיו של
 לויטן למאכלו של יום זה. אָמַר רַב אֲשִׁי, הוּא עִיזָא דְּיָמָא הוּא –
 דג זה, הוא מין עז שיש בים, דְּבִיחָא, וְאִית לָהּ קֶרְנִי – שהיא
 חופרת בים בקרניה לבקש אחר מזונותיה.
 רבי יוחנן מִשְׁתַּעֵי – סיפר, וְיִמְנָא תָּא הָיוּ קָא אֲוִלִין בְּסִפְיָתָא –
 פעם אחת היינו מהלכים בספינה, וְהָיוּ דְּהָיוּ בְּכוּרָא דְּאִשְׁקִיָּה – וראינו
 שיש במים ארגו, וְהָיוּ קָא מִשְׁתַּעֵי בָּהּ – שהיו קרובים בו אֲנָהִים
 מְיֻבָּט וּמְרִילִי. וְתָרִד לִי מִיָּי דְּכוּרִי דְּמְכִיר בְּרִשָּׁא – וסובבוהו
 לארגו מיני דגים ששם כרשא. נָחִית – ירד

בפני עצמם, ונחלקו להלן מה הם בריות אלו. **הָאָם** – בבבלי תרומות
 שהם אֲדוּלֵי דִּימָא – ראמים שבים, שגדולים מאוד בגופם. ואילו
 רבי יוחנן אָמַר, זֶה לְיוֹתָן זכר הדומה לנָחֶשׁ שהוא זקוף כבָּרִית,
 וְלְיוֹתָן נקבה הדומה לנָחֶשׁ עֲקָלְתוֹן – שהוא מתעקל ומסובב את כל
 העולם, שמחמת אורכם מנאם הכתוב בפני עצמם. ומביא רבי
 יוחנן ראיא לדבריו, שְׁנָאמֶר (שעשה כו א') 'בְּיוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' בְּחֶרְבּוֹ
 הַנֶּחֱשֶׁה וגו' על לְיוֹתָן נָחֶשׁ בָּרַח וְעַל לְיוֹתָן נָחֶשׁ עֲקָלְתוֹן וְהָרָג אֶת
 הַתַּנִּין אֲשֶׁר בֵּינָם.
 (סִימָן כָּל שְׁעֵת יִרְדֵּן).
אָמַר רב יְהוּדָה אָמַר רב, כָּל מֶה שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּעוּלָמוֹ,
 זָכַר וְנִקְבָּה בְּרָאם, וְאֵף לְיוֹתָן נָחֶשׁ בָּרִית וְלְיוֹתָן נָחֶשׁ עֲקָלְתוֹן וְכָר
 וְנִקְבָּה בְּרָאם, וְאִלְמָל נִזְקָקוֹן זֶה לָזֶה וְהָיוּ פְרִים וְרִבִּים, הָיוּ מְחַרְבִּין
 כָּל הָעוֹלָם כּוּלָּו מִחֻמַּת רִיבֵי וּלְדוּתֵיהֶם הַגְדוּלִים. מֶה עָשָׂה הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, סִירָם אֶת הַחֶבֶר שֶׁלֹא יוּכַל לְהוֹלִיד וּלְדוּת, וְהָרָג אֶת
 הַנֶּחֱשָׁה וּמִלְחָח לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. שְׁנָאמֶר (שעשה שם) 'בְּיוֹם הַהוּא
 יִפְקֹד ה' בְּחֶרְבּוֹ וגו' על לְיוֹתָן נָחֶשׁ בָּרַח וְעַל לְיוֹתָן נָחֶשׁ עֲקָלְתוֹן
 וְהָרָג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בֵּינָם, וְהָנֶה שִׁנָּה הַכְּתוּב לְשׁוֹנוֹ, שְׁבַתְחִילָה
 כְּתַב 'פִּקְדוֹ' שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֵתִיד, וְלֵאחֶר מִכֵּן כְּתַב 'וְהָרָג'
 שֶׁמִּשְׁמַעוּתוֹ לְשׁוֹן עֵבֶר, וְעַל כִּרְחֹק כּוֹונָה הַכְּתוּב שִׁיפְקֹד ה' בְּחֶרְבּוֹ
 הַקֶּשֶׁה עַל לְיוֹתָן זָכַר לְעֵתִיד לְבָא, כֹּאשֶׁר עָשָׂה לַנִּקְבָּה הַלּוּיָתָן
 שֶׁהָרָג אוֹתָהּ לֵאחֶר בְּרִיאָתָהּ.
 וְאֵף 'בְּהֻמָּת בְּחֶרְבֵי אֶלֶף' – הוּא שׁוֹר הֶבֶר שֶׁאֵין בָּאָרֶץ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ,
 וְהוּא נִיזוֹן בְּכָל יוֹם בְּמִרְעָה שֶׁל אֶלֶף הָרִים, גַּם כֵּן זָכַר וְנִקְבָּה בְּרָאם,
 וְאִלְמָל נִזְקָקוֹן זֶה לָזֶה וְהָיוּ פְרִים וְרִבִּים, הָיוּ מְחַרְבִּין כָּל הָעוֹלָם כּוּלָּו
 מִחֻמַּת רִיבֵי וּלְדוּתֵיהֶם הַגְדוּלִים. מֶה עָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, סִירָם
 הַחֶבֶר שֶׁלֹא יוּכַל לְהוֹלִיד וּלְדוּת, וְיִצְנֵן הַנֶּחֱשָׁה שֶׁלֹא תִתְאֹהַר לְזַכֵּר,
 וְשִׁמְרָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. שְׁנָאמֶר עַל אוֹתָם בַּהֲמוֹת (איוב מ ט"ז)
 'בְּהֻמָּת אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי עִמָּךְ וגו' הִנֵּה נָא כְּחֹ בְּסִתְנִי', זֶה זָכַר שֶׁלֹא
 הוֹרִיעַ מַעֲוֹלָם, וְאִנּוֹ בְּשִׁרְרֵי בָּסָנוֹ, זֶה נִקְבָּה שֶׁלֹא יִלְדֶה מַעֲוֹלָם,
 שֶׁשֵּׁנִיחַם עֲדִין כּוֹחַם שְׁמוֹר עֲנָהֶם. וְזֶה רִיאָה לְדַבְרֵי רַב יְהוּדָה
 שְׁמִינִי בַּהֲמוֹת אֵלּוּ לֹא פָרוּ וְרִבּוּ מַעֲוֹלָם.
 שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: הָתָם נִמְי לַגְבִּי לִוְיָתָן לִסְרָסִיָּה לְזָכַר וְלִיצְנָנָה
 לְנִקְבָּה, וּמִדּוּעַ הָרַג הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת נִקְבָּת הַלּוּיָתָן. עֲוֹנָה
 הַגִּמְרָא: הָגִים שְׁבִים פִּרְיָ – פְּרוּצִים הֵם יוֹתֵר מִבְּהֻמָּהוֹת, וְלֹא יוֹעִיל
 צִינוֹן בְּכַדִּי שֶׁלֹא יִפְרוּ וְרִיבָם, וְעַל כֵּן הָרַג אֶת נִקְבָּת הַלּוּיָתָן. מֶה
 שֶׁאֵין כֵּן בַּהֲמוֹת שֶׁלֹא פְּרוּצִים כֵּן כָּךְ, דִּי לֹחֵם בְּצִינוֹן.
 חֻזְרָת הַגִּמְרָא וְשׁוֹאֵלֶת עַל דַּבְרֵי רַב יְהוּדָה: וְלִצְנִיד אִיפְכָא –
 שִׁיחֲרוֹג אֶת הַלּוּיָתָן זָכַר, וְאֵת הַנִּקְבָּה יִסְרֵס. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא:
 אִיפְכָעִית אִיפְכָא – אִם תִּרְצֶה תֵּאמַר, שֶׁהוּא מִחֻמַּת שְׁנִקְבָּה מִלִּיחָא
 מְעִיל – שֶׁבִשְׂרָה טוֹב יוֹתֵר לְסַעֲוֹת הַצַּדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא כְּשֶׁהוּא
 עוֹמֵד מִלּוּחַ זִמָּן רַב, לְעוֹמֵת בִּשְׂרָה הַזֹּכֵר. אִיפְכָעִית אִיפְכָא, בִּין
 שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁחֵק עַל הַלּוּיָתָן כְּדָתְרִים (תְּהִלִּים ק"ד כו) 'לְיוֹתָן
 זֶה יִצְתָּה לְשִׁחָק בּוֹ', וְעַל כֵּן הָרַג אֶת הַנִּקְבָּה וְהַחֲיָה אֶת הַזָּכֵר, שֶׁהָרִי
 בְּחֶרֶב – עַם נִקְבָּה לֹא אוֹרֵחַ אִיפְכָא – אֵין זֶה מִדְּרַךְ הָאָרֶץ לּוֹמֵר כֵּן.
 לֵאחֶר שֶׁאִמְרָה הַגִּמְרָא שֶׁבִשְׂרָה נִקְבָּה יוֹתֵר טוֹב כְּשֶׁהוּא נִמְלָח
 עוֹמֵד זִמָּן רַב, שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: הָאָם נִמְי לְמִלְחָח לְנִקְבָּה – גַּם כֵּאֵן
 יִהְיֶה אֶת הַנִּקְבָּה שֶׁל שׁוֹר הֶבֶר וְיִמְלַחְנָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא,
 וּמִדּוּעַ לֹא הִרְגָה אֵלֶּךָ רַק צִינוּנָה. עֲוֹנָה הַגִּמְרָא: כְּוִינָא מִלִּיחָא מְעִיל
 – דִּגִּים שְׁבִים טוֹבִים יוֹתֵר כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִים מִלּוּחִים, בְּרַם בְּשִׂרָא
 מִלִּיחָא – בִּשְׂרָה בַּהֲמוֹת שְׁעוֹמֵד מִלּוּחַ זִמָּן רַב, לֹא מְעִיל – אֵינוֹ טוֹב
 כֵּל כָּךְ, וְעַל כֵּן הַחֲיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנִּקְבָּה וְצִינוּנָה.
וְאָמַר רב יְהוּדָה אָמַר רב, בְּתַחֲלִילָה הָיָה כָּל הָעוֹלָם מִלֵּא מִים וְהָאָרֶץ
 הָיְתָה שְׁקוּעָה בְּתוֹךְ הַמִּים, וּבְשָׁעָה שֶׁפִּשְׁשׁ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְבְרִיאוֹת אֶת הָעוֹלָם וּלְגַלּוֹת אֶת הַיִּבְשָׁה, אָמַר לוֹ לְשִׁר שֶׁל פָּתַח
 פִּיךָ וּבִלְעַ כָּל מִימוֹת שְׁבָעוֹלָם וְעַל יְדֵי כֵךְ תִּרְאֶה הַיִּבְשָׁה. אָמַר שְׂרוּ
 שֶׁל יָם לְפָנָיו – לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבִינוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּי שְׁאֵעָמוּד
 בְּשָׁלִי – מִקּוֹם הַחֲלָל שִׁישׁ לִי נִצְרָךְ עֲבוּר הַמִּים שְׁלִי לְהַחְזִיקֶם שֶׁלֹא
 יִפְרְצוּ מִגְּבוּלָם, וְהֵיכָךְ אִקְבַּל מִים נּוֹסִפִּים. מִיָּד, בְּעָם בּוֹ הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא בִּשְׂרָה שֶׁל יָם וְהָרִי – הוֹצִיא אֶת רוּחַ חַיִּי וְצִמְצַם נִפְתּוֹ

בְּרִי אֲמֹרָאֵי – אָדָם הַמְלוּמָד לְשׁוֹט בְּנִהרֹתוֹ לְאִתּוּיָהּ – כַּדִּי לְמִשְׁוֹת
 אֶת הָאָרֶגוֹ מִהֶמֶם, וְיָנֵשׁ – זֶה הָדָג, וּבְעֵי לְשִׁמְיָהּ לְאִתּוּיָהּ – וְרִצָּה
 לְחַתּוֹךְ אֶת יָרִיכּוֹ שֶׁל הֶבֶר אֲמוּרָאֵי, וְיִשְׂרָא וְיָקָא דְחִלָּא וְנִחַת – זָרַק
 עֲלָיו הֶבֶר אֲמוּרָאֵי נוֹד שֶׁל חוֹמֶץ וּבִרְחַ הָדָג מִחֻמַּת רִיחוֹ, וְיִרַד שׁוֹב
 הֶבֶר אֲמוּרָאֵי לְמִשְׁוֹת אֶת הָאָרֶגוֹ. וְאִזּוּ נִפְקַח בַּת קָלָא – יִצְאָה בַת קוֹל
 מִהַשְׁמַיִם וְאָמַר לוֹ, מָאֵי אֵיִת לְכוּ בְּחֶרֶב נִקְרִילִיָּה דְּכִיתָהּוּ דְּרַבִּי
 חֲנִינָא בְּן דִּיקָא – מֶה לָכֶם לִקְחַת אָרֶגוֹ זֶה הַמִּיּוֹעֵד לֵאשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי
 חֲנִינָא בֶן דִּיקָא, דְּעֵתִידָהּ דְּשִׁירָה תִּכְלָלָא בָּהּ לְצַדִּיקִי לְעִלְמָא דְּאִתִּי
 – שְׁהִיא עֵתִידָהּ לְהַנִּיחַ בְּתוֹךְ תִּיבָהּ זֶה אֶת חוֹטֵי הַתְּכַלֵּת שֶׁתַּעֲשֶׂה
 עֲבוּר צִיצִיּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַבָּא.
 רַב יְהוּדָה הִיבְרִיא מִשְׁתַּעִי – סִיפֵר, וְיִמְנָא תְּרָא תוֹה אוֹלִינָן בְּסַפִּינָתָא
 – פַּעַם אַחַת הִייתִי מִהֲלָךְ בְּסַפִּינָה, וְחִוּינָן הָהוּא אֲכָן סָבָא – וְרֵאִיתִי
 בְּמִים אֲכָן טוֹבָה, דְּהָיָה חֲדָרִי לָהּ תֵּינָא – שִׁתְנִין גְּדוֹל שֵׁט סְבִיבָה.
 נְחִית בְּרִי אֲמֹרָאֵי לְאִתּוּיָהּ – יָרַד אֹדֶם הַמְלוּמָד לְשׁוֹט בְּנִהרֹתוֹ כַּדִּי
 לְמִשְׁוֹתָהּ מִהֶמֶם, אִתָּא תֵּינָא – בֹּא הַתַּנִּין, קָא בְּעֵי לְמַבְלַע לָהּ
 לְסַפִּינָתָא – וְרִצָּה לְבָלוּעַ אֶת הַסַּפִּינָה שֶׁהִינּוּ בְּתוֹכָהּ. אִתָּא
 פִּשְׁתִּיקָנָא – בֹּאֵה נִקְבַת הָעוֹרֵב, וּפִשְׁקִיָּה לְרִישָׁהּ – וְכִרְתָּהּ אֶת רֵאשׁוֹ
 שֶׁל הַתַּנִּין, וּמִחֻמַּת רֹב הָדָם שֶׁנִּשְׁפָּךְ מִמֶּנּוּ, אִתְּחַפִּיכוּ מָאֵי וְהָיוּ דִּיקָא
 – נִהַפֵּךְ צֶבֶעַ הַמִּים וְנִדְּיָה דּוּמָה לָדָם. אִתָּא תֵּינָא חֲבִרָה – בֹּא תַנִּין
 אַחֵר, שְׁקָלִיָּה – לִקַּח אֶת הָאֵבֶן הַטּוֹבָה הַזֶּה, וְתִלְתִּי לִיָּה – תִּלְחַה אוֹתָהּ
 עַל הַתַּנִּין, וְתִיָּה – וְעַל יְדֵי כֵךְ חוֹר הַתַּנִּין לְחִיוֹת. חֲדָר אִתָּא קָא בְּעֵי
 לְבָלַע לְסַפִּינָתָא – שֶׁב הַתַּנִּין וְרִצָּה לְבָלוּעַ אֶת הַסַּפִּינָה שֶׁהִינּוּ בָּהּ,
 חֲדָר אִתָּא צִפְרָא פִּשְׁקִיָּה לְרִישָׁהּ – שׁוֹב בֹּאֵה צִפּוֹר וְכִרְתָּהּ אֶת
 רֵאשׁוֹ. וּמֵאֲחֶר וְלֹא הִפְרִיעֵנוּ הַתַּנִּין, שְׁקָלִיָּה לְהָהוּא אֲכָן סָבָא –
 מְשִׁינָא אֶת אוֹתָהּ אֲכָן מִזְמִינִים, שְׁרִיָּת לְסַפִּינָתָא – וְהַשְׁלַכְנוּ אוֹתָהּ
 לְסַפִּינָה. הָיָה הֵנִי צִפְרִי מְלִיחִי בְּתָנָן – הָיָה בְּרִשְׁוֹתֵינוּ צִפּוֹרִים
 מְתוֹת שֶׁמִּלְחָנוּ אוֹתָם לֵאכִילָהּ, אוֹתְבִינָהּ עֲלִיָּהּ – וְהִנַּחְנוּ אֶת
 הָאֵבֶן עֲלֵיהֶם לְנִסּוֹת הָאֵם שִׁיּוּבוֹ לְחִיוֹת, וְאֲכָן כֵּךְ הָיָה שֶׁשְּׁבוֹ
 הַצִּפּוֹרִים לְחִיוֹת, וְשְׁקָלִיָּה וְפִרְחוּ לָהּ בְּתָנָן – לִקַּחוּ אֶת הָאֵבֶן
 וּפְרָחוּ יָדָהּ עִמָּה.
 תָּנוּ רַבְנָן, מְעַשָּׂה בְּרַבִּי אֲלֵיעָזָר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיוּ בָּאֵין בְּסַפִּינָה, וְהָיָה
 רַבִּי אֲלֵיעָזָר יָשָׁן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נִעוֹר, נִזְרָעוּ – הִתִּירָא וְחָרַד רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ, וְנִנְעָר רַבִּי אֲלֵיעָזָר וְאָמַר לוֹ, מֶה זֶה יְהוֹשֻׁעַ, מִפְּנֵי מֶה נִזְרָעוּתָּ
 – מִפְּנֵי מֶה חָרַדְתָּ. וְזֶה אָמַר לוֹ מֵאֲדָר גְּדוֹל רֵאִיתִי בֵּינָם, וְחוֹשְׁשֵׁנִי שְׁמָא
 הוּא גַל יָם הָבָא לְהַטְבִּיעַ אֶת הַסַּפִּינָה. אָמַר לוֹ שְׁמָא עֵינָיו שֶׁל לְיוֹתָן
 רֵאִיתִי, כְּדָתְרִים עַל הַלּוּיָתָן (איוב מ"א ז) 'עֵינָיו בְּעַפְעָפִי שָׁחַר' – שֶׁעֵינָיו
 זוֹרְחוֹת וּמֵאִירֹת כְּבִקְעַת אוֹר הַשֶּׁחַר, וְהוּא הָאֹר שֶׁרֵאִיתִי וְאֵין בּוֹ
 מִשׁוֹם סַכְנָה.
אָמַר רב אֲשִׁי אָמַר לִי הוּנָא בְּרִי נָתַן, וְיִמְנָא תְּרָא תוֹה קָא אוֹלִינָן
בְּמִדְבָּרָא – פַּעַם אַחַת הִינּוּ מִהֲלָכִים בְּמִדְבָּר, וְהָוֵא אֲמָטָא דְּבִשְׂרָא
 בְּתָנָן – הָיָה עֲמוֹנֵי יֶרֶךְ שֶׁל בִּשְׂרָ. פְּתִתָנָא וְנִקְרִינָא – פְּתַחְנוּ אֶת הַיָּרֶךְ
 לְנִקֵּר וְלִהְיוֹצִיא אֶת הַחֲלָב וְגִיד הַנֶּחֶשֶׁה שֶׁבּוֹ, וְאִתְּחַנָּא אַעֲשִׁיבִי – וְהִנַּחְנוּ
 אֶת הַבִּשְׂרָ עַל הָעֵשְׂבִים שֶׁהָיוּ שֵׁם וְהִלְכְנוּ לִלְקֹט עֵצִים לְצִלְיָתוֹ.
 אִתְּמִינָתִין צִיבִי – עַד שֶׁהִבְאֵנוּ עֵצִים, הָלָם אֲמָטָא – הִתְחַבְּרוּ כָּל
 חֲלָקֵי הַיָּרֶךְ וְהָיוּ לֵאחָד כְּפִי שֶׁהָיוּ לְפָנֵי הַנִּיקּוּר, וְסִוּוּנָן – וְרָצְלוּ אֶת
 הַיָּרֶךְ לְהַכְשִׁירוֹ לֵאכִילָהּ. בִּי חֲדָרָן לְבִתֵּר תְּרִיסֵר יְרִיחִי שְׁתָּא –
 כְּשֶׁחֲזַרְנוּ מִמֶּקוֹם זֶה לֵאחֶר שִׁנִּים עֶשְׂרֵי חֲדָשִׁים, חֲזַרְנוּ לְהָנֶה וְנִקְרִי
 חֲדָרָן קָא מְלַחֲשִׁי – רֵאִינוּ שְׁאוֹתָם גַּחֲלִים שְׁצִלְנוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַיָּרֶךְ,
 עֲדִין לּוֹחֲשׁוֹת. בִּי אִתָּא לְקַמִּיָּה דְּאִמְיָטֵר – כְּשֶׁבִּאתִי לְפָנֵי אֲמִימֵר
 וְהִרְצִיתִי לְפָנָיו מַעֲשֶׂה זֶה, אָמַר לִי, הָהוּא עֲשִׂיבָא סְבִיתִיָּה תוֹה – עֵשֶׂב
 זֶה שֶׁהִנַּחְתָּם עֲלָיו אֶת הַבִּשְׂרָ, מִן סָם הוּא שְׁמִימוֹ 'סְמִתִּיר' וְדִרְכוֹ
 לְחַבֵּר תִּיכּוֹתַי בִּשְׂרָ וְלַעֲשׂוֹתָם אַחֵר. וְהָנֶהוּ – גַּחֲלִים אֵלּוּ שֶׁלֹא כְּבוֹ
 וְלַחֲשׁוֹ גַם לֵאחֶר שְׁנֵים עֶשְׂרֵי חֲדָשִׁים, נִקְרִי דְּרִיתָקָא תוֹ – גַּחֲלִים שֶׁל
 עֵץ רוֹתֵם הֵם, שְׁחוּמֵם רַב בִּיּוֹתֵר וְאֵינֶם מִמְזִרִים לִיכְבוֹת.
 נִאֲמַר בְּתוֹרָה בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם (בְּרֵאשִׁית א כ"א),
 'וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים וְאֶת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַמְקֻשָּׁת'
 אֲשֶׁר שָׂרְצָה הַמַּיִם, וְהָרִי 'הַתַּיִנִּים' בְּכֻלָּל 'כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה' הֵם וּמִדּוּעַ
 פִּרְטֵם הַכְּתוּב בְּפָנֵי עֲצָמָם, וְעַל כִּרְחֹף שְׁכוּנָתוֹ הַכְּתוּב לְבְרִיּוֹת
 גְּדוּלוֹת מִיּוֹחֲרוֹת שְׁאִינֶם שְׁאִינֶם נֶפֶשׁ הַחַיָּה שֶׁבִים וְעַל כֵּן הַחֲכָרִי

1 עד שדי היה במקום מועט לכנוס את כל המים. וכפי שִנְאָמַר באיוב
2 (כו יב) על נפלאותיו של הקדוש ברוך הוא 'כִּכְחוֹ רָגַע הַיָּם וּבְתַבּוּנָתוֹ
3 מִחֵץ רָהֵב' – בכוחו הרגיע ושבר את מי הים לעומק התהום, כאשר
4 בתבונתו מחץ והרג את 'רהב' שרו של ים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שָׁמַע
5 מִיָּנָה שָׂרוֹ שֶׁל יָם 'רָהֵב' שָׁמוֹ. ולאחר שמת שרו של ים היה מסריח,
6 וְאַלְמָלָא מִיָּם מְכַסִּין אוֹתוֹ אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לַעֲמוֹד בְּרִיחוֹ, שִנְאָמַר
7 'לֹא יָרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָרָקָדָשִׁי וְגו' בַּמֵּיִם לַיָּם מְכַסִּים, אֵל תִּקְרִי
8 'לַיָּם מְכַסִּים' שהרי הים עצמו מים הוא, ומה שייך לומר שהמים
9 מכסים לים, אֲלֵא פִירוּשׁוֹ שֶׁהַמֵּיִם 'לְשָׂרָה שֶׁל יָם מְכַסִּים' ועל כן אינו
10 מסריח לבריות העולם.
11 וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, נָהַר הֵיכָדֵן יוֹצֵא [מקום נביעתו] מִמַּעֲרַת
12 פְּמִיִּים – מערה הסמוכה לעיר דן. תִּנְיָא נְמִי הָכִי, יֵרֶדֶן יוֹצֵא מִמַּעֲרַת
13 פְּמִיִּים, והוא סובב וּמְהֵלֵךְ סביב ארץ ישראל, בְּיָמָה שֶׁל סִיכְבִּי
14 וּבְיָמָה שֶׁל טַבְרִיא וּמִתְגַּלְגַּל וְיוֹרֵד לַיָּם הַגָּדוֹל, ומשם מִתְגַּלְגַּל וְיוֹרֵד
15 עַד שְׁמַנְיַע לְפִיּוֹ שֶׁל לוֹיְתָן, שִנְאָמַר (איוב מ כג) 'כִּבְטַח כִּי יִגִּיחַ יֵרֶדֶן אֶל
16 פִּיהו' – הלויִתן בוטח במי הירדן שירדו אל פיו להשקותו.
17 מִתְקִיף לָהּ רָבָא בַר עוֹלָא, הָאִי [פסוק זה] בְּבִהְמוֹת בְּהֶרְרִי אֶלְהִי

18 בְּתִיב – כפי שכתוב לפני כן (שם מ טו) 'הִנֵּה נָא בְּהִמּוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
19 עִמָּךְ' וגו', ועליהם אמר הכתוב שיבטחו במי הירדן, ולא על
20 הלוֹיְתָן. אֲלֵא אָמַר רָבָא בַר עוֹלָא, שאכן כוונת הפסוק הוא על
21 בהמות אלו, אלא שפירושו, אֵימָתִי בְּהִמּוֹת בְּהֶרְרִי אֶלְהִי בְּטוּחוֹת
22 שלא ימותו, בְּזִמְנֵי שְׁמַנְיַת יֵרֶדֶן בְּפִיּוֹ שֶׁל לוֹיְתָן – כל שעה שיורדים
23 מי הירדן לפיו של לוֹיְתָן, לפי שכל זמן שהוא חי בטוחין גם הן
24 בחייהם.
25 (סִימָן יָמִים גְּבַרְיָאֵל רַעֲב).
26 כִּי אָתָּא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָאִי דְבְּתִיב עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (תהלים
27 כד ב) 'כִּי הוּא עַל יָמִים יִסְדָּה וְעַל נְהָרוֹת יִכּוֹנְנָה', אֵלּוֹ שְׁבַעַת יָמִים
28 וְאַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִסַּד בְּסֻמוֹךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
29 שְׁמִקְיָפִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוֹ הֵן שְׁבַעַת יָמִים: יָמָה שֶׁל טַבְרִיא –
30 ים כנרת, וְיָמָה שֶׁל סְדוּם, וְיָמָה שֶׁל חֵילֶת, וְיָמָה שֶׁל חֵילֶתָא – עכו,
31 וְיָמָה שֶׁל סִיכְבִּי, וְיָם אֶסְפִּמְיָא, וְיָם הַגָּדוֹל. וְאֵלּוֹ הֵן אַרְבָּעָה נְהָרוֹת:
32 יֵרֶדֶן, וְיֶרְמוּדָה, וְקִירוֹמְיֹון, וּפִיגָה.
33 כִּי אָתָּא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עֲתִיד גְּבַרְיָאֵל לַעֲשׂוֹת